

S:t Laurentii kyrka

Besiktning av kalkmåleri 2015-07-08
Gunnar Nordanskog & Eva Ringborg

Sammanfattning

Exteriör, fasad: textband och målning av S:t Laurentius. Putsflagningar och mörkfärgade brukslagningar.

Åtgärd: putsen bör konserveras inom 5 år, i samband med detta bör äldre lagningar retuscheras för att få bort det prickiga intrycket.

Interiör, personalrum: tidigare exteriör målning av Kristus som världsdomare. Gott skick.

Interiör, sydvästra pelaren: målning av biskop samt svåridentifierade figurer. Gott skick, men en liten öppen putskant i nederdelen av målningen.

Interiör, sydöstra väggen och nordöstra pelaren: konsekrationsskors. Gott skick.

Åtgärd: ingen åtgärd, ombesiktning inom 10 år, senast 2025. Eventuellt kan putskanten i biskopsmålningen åtgärdas i samband med annat arbete.

Kalkmålningarnas tillkomst och motiv

Målningarna i S:t Laurentii kyrka har tillkommit vid olika tillfällen. Kyrkan har en komplicerad byggnadshistoria, och det är här inte möjligt att fullt avgöra dateringarna.

Den målning som kan vara den äldsta finns över dörren till ett personalutrymme i nordvästra delen (tidigare fungerade detta som förberedelserum). Målningen var ursprungligen exteriört placerad, men kom att hamna invändigt under senmedeltiden då det tillbyggdes ett antal separata kapell på kyrkans nordsida. Kyrkan skadades vid en omfattande stadsbrand 1494, men denna målning tycks inte vara brandpåverkad, varför man kan förmoda att kapellet redan då var tillbyggt. Kapellet blev ett förråd 1840, byggdes om till väntrum 1976, och fungerar nu som personalutrymme.

Motivet är Kristus på den Yttersta Domen. Målningen har vissa förstärkningar. Det är oklart om den har varit överputsad och åter framtagen.

Tidigare exteriört placerad senmedeltida målning, i personalutrymme nordvästra delen av kyrkan.

På kyrkans sydvästra pelare finns en liten målning där man kan urskilja bland annat en biskop. Teckningen är elegant utförd trots att putsunderlaget är mycket ojämnt. Den är av en helt annan karaktär än Kristusmålningen i väntrummet, och ger intryck av att vara äldre än denna. Den kan dock knappast ha tillkommit före ombyggnaden 1494-97, då den tidigare basilikan byggdes om till en hallkyrka. Målningen överputsades 1885 och framtogs 1975 av Jörgen och Bertil Bengtsson. Målningen är inte retuscherad.

Framme i koret, på kyrkans södra yttermur finns ett konsekrationsskors bevarat. Ytterligare ett konsekrationsskors finns på kyrkans nordöstra pelare. Bägge framtogs 1975 och är oretuscherade.

Konsekrationsskors på sydöstra väggen

Konsekrationsskors på nordöstra pelaren

Även exteriört finns bevarade medeltida kalkmålningar. Under södra takfoten och på östgaveln finns en blinderingslist med majuskelskrift i tunna färgskikt, sannolikt tillkommen efter ombyggnaden 1494-97. Skriften har varit överputsad, men togs fram 1975.

På norra sakristieväggen finns ett fönster som igensattes omkring 1500 och försågs med en målning av kyrkans skyddshelgon S:t Laurentius. Där ska årtalet 1297 ha varit målat, vilket enligt traditionen är kyrkans invigningsår (Lindqvist 2006). Idag är årtalet 1296 inristat i putsen.

Sydfasaden med blinderingslist under takfoten

Text och ornament på
östgavelns blinderingslist.

Sydfasaden, väster.
Text i blinderingslist.

Sydfasaden, mitten.
Text i blinderingslist.

Sydfasaden, öster. Text
i blinderingslist.

Målning av S:t
Laurentius på igensatt
fönster, sakristians norra
vägg. Foto ÖM 1975.

Samma som ovan, nuläge.
Notera figurens blekning
och putsbortfallen på
blomsterornamentiken till
höger.

Kalkmålningarnas tillstånd

De utvändiga målningarna är blekta och putsen har smärre skador och bortfall. Textbanden har tätt med hål efter pikhammare, hål som vid framtagningen har fyllts i med ett mörkare bruk som ger en misspyrdande prickighet åt ytan. Målningen av S:t Laurentius är väderpåverkad och putsen är något sprucken.

Del av textbandet på östgaveln, med mörkfärgade ifyllningar och bortfall i putsen.

De invändiga målningarna är i gott skick. Målningarna i långhuset (biskopsbild och konsekraionskors) är inte retuscherade, medan Kristusbilden i det norra personalutrymmet är något förstärkt. Färgskikt och puts är stabila, ingen konserveringsåtgärd krävs. En liten öppen putskant i biskopsbilden kan åtgärdas i samband med annat arbete.

Biskopsbilden sedd nedifrån. Trots att putsen är mycket ojämn är målningen elegant tecknad. En liten öppen putskant syns längst ned på målningen, ungefär i mitten. Denna behöver egentligen inte åtgärdas, men kan kittas i samband med annat konservatorsarbete.

Besiktningsdatum 2015-07-08

Foto Gunnar Nordanskog där inget annat anges.

Rapport sammanställd av Gunnar Nordanskog 2015-07-10, reviderad 2015-09-23

Granskad av Eva Ringborg

Källor

Lindqvist, Anna 2006: *Sankt Laurentii kyrka. Kulturhistorisk karaktärisering*. Östergötlands länsmuseum.

Peterson, Sten 2003: Kalkmåleriinventering, Linköpings stift.

Östergötlands museum, topografiska arkivet: Söderköping S:t Laurentii.